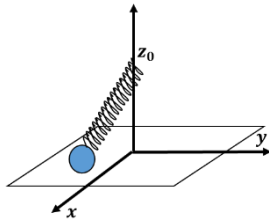

פיזיקה למתמטיקאים – 88-320 - מועד א

מרצים: ד"ר ברוך ברזל, מר ניר שרייבר
משך המבחן: 3 שעות

חומר עזר מותר בשימוש: מחשבון, דפי נוסחאות שהוכנו על ידי הסטודנט (עד 15 דפים).

ענו על 3 מ-4 השאלות הבאות (רק שלוש). כל שאלה – 33 נקודות.
ניתן לענות, בנוסף על השלוש הנ"ל, גם על שאלה 5 (שאלת בונוס - לא חובה). בונוס – 10 נקודות.
אנא סמנו בברור על איזה שאלות בחרתם להשיב והקיפו את תשובותיכם הסופיות.

1. מסה m מאולצת לנוע במישור x, y , ומחוברת לקפיץ עם קבוע k שקצהו בנקודה $(0, 0, z_0)$ על ציר z .

- רשמו את הלגראנז'יאן של המערכת (מומלץ להשתמש בקואורדינטות גליליות).
- מהו התנע הזוויתי? קבלו את משוואת התנועה והראו כי הוא נשמר.
- עבור תנאי התחלה עם תנע זוויתי L_0 , מהו הפוטנציאל האפקטיבי של המערכת?
- מהי נקודת שווי המשקל של הפוטנציאל שמצאתם?

2. גוף בעל מסה $m = 1$ מאולץ לנוע במישור הדו-מימדי (x, y) לאורך המסלול $y = ax$

$$V(x, y) = \frac{1}{2}x^2 - \frac{1}{2}y^2 \quad (0 < a < 1 \text{ וקבוע}), \text{ תחת השפעת הפוטנציאל}$$

- רשמו את הלגראנז'יאן של המערכת באמצעות הקואורדינטה x .
- קבלו את משוואת התנועה.
- פתרו את המשוואה ומצאו את תנועת הגוף $\vec{r}(t) = (x(t), y(t))$ עבור תנאי התחלה שבו $t = 0$ המסה במנוחה $\vec{r}(t = 0) = (1, 0)$ -ב.
- מה הפתרון עבור $a > 1$? (עבור תנאי התחלה זהה)

3. למערכת קוואנטית שני מצבים אפשריים $|x\rangle$ ו- $|y\rangle$ (מנורמלים $\langle x|x\rangle = \langle y|y\rangle = 1; \langle x|y\rangle = 0$) ובזמן $t = 0$ נתון כי מצב המערכת הוא $|x\rangle = |\psi(0)\rangle$. נתון האופרטור

$$A = \begin{pmatrix} 1 & -1/2 \\ -1/2 & 1 \end{pmatrix}$$

(מומלץ להשתמש בפורמליזם דיראק)

- תארו את מצב המערכת ב- $t = 0$ באמצעות מצבים עצמיים של A .
- מהם ערכי התצפית האפשריים של A ומהי ההסתברות למדוד כל אחד מהם? מהי התוחלת?
- בנו את A על ידי שימוש במשפט הספקטרלי והראו כי התוחלת שמצאתם בסעיף ב' שווה ל- $\langle x|A|x\rangle$.
- התפתחות בזמן של המערכת נתונה על ידי

$$i \frac{\partial}{\partial t} |\psi\rangle = A|\psi\rangle$$

- רשמו את מצב המערכת בזמן t , דהיינו $|\psi(t)\rangle$, כקומבינציה ליניארית (תלויה בזמן) של וקטורים עצמיים של A .
- כמה זמן דרוש על מנת שמערכת שהחלה במצב $|x\rangle$ תעבור למצב $|y\rangle$? (רמז: $\langle y|\psi(t)\rangle$)

4. נתון אופרטור התלוי בזמן $A(t)$.

א. הוכיחו כי ההתפתחות בזמן של ערך התצפית של $A(t)$ נתונה על ידי

$$\frac{d}{dt}\langle A \rangle = \left\langle \frac{\partial A}{\partial t} \right\rangle - \frac{i}{\hbar} \langle [A, H] \rangle$$

(רמז: משוואת שרדינגר עבור $\langle \psi |$ היא $\langle \psi | H^\dagger = -i\hbar \frac{\partial}{\partial t} \langle \psi |$)

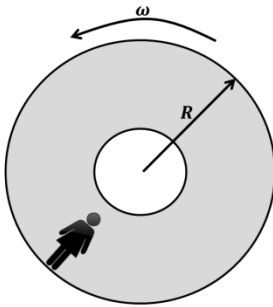
ב. השתמשו בתוצאת סעיף א' כדי להוכיח את משפט ארנפסט, שלפיו ערכי התצפית של אופרטורי התנע והמיקום מקיימים את חוקי המכניקה הקלאסית, דהיינו:

$$\frac{d}{dt}\langle p \rangle = -\left\langle \frac{dV}{dx} \right\rangle$$

$$\frac{d}{dt}\langle x \rangle = \frac{1}{m}\langle p \rangle$$

ג. עבור אוסצילטור הרמוני קוואנטי עם פוטנציאל $V(x) = \frac{1}{2}m\omega^2 x^2$ הראו כי התוחלת של אופרטור המיקום נעה על פי המשוואה הקלאסית

$$\frac{d^2}{dt^2}\langle x \rangle = -\omega^2\langle x \rangle$$

5. **בונוס** חללית בצורת טורוס משייטת בחלל במהירות קבועה. על מנת לדמות כבידה החללית מסתובבת סביב צירה כבשרטוט (שימו לב היכן עומדים האסטרונוטים). רדיוס החללית R . מהי תדירות הסיבוב ω על מנת לדמות כבידה עם תאוצה דומה לזו שבכדור הארץ (g) ? אסטרונוט מטפס במהירות קבועה v כלפי מעלה (דהיינו כלפי מרכז המעגל) - מהו הכוח שעליו להפעיל על מנת לנוע במסלול זה?